

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/160/2018
Identifikačné číslo spisu: 6414213049
Dátum vydania rozhodnutia: 27.03.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Lubor Šebo
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:6414213049.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Pozemkové spoločenstvo lesného urbáriátu s právnou subjektivitou Kľačany, so sídlom 966 11 Trnavá Hora, zapísané v registri pozemkových spoločenstiev Slovenskej republiky pod č. R-0020/ZC, IČO: 37 97 882, zastúpeného obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária Krnáč s. r. o., so sídlom Námestie slobody 2, 974 01 Banská Bystrica, IČO: 47 232 293, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Ján Krnáč, proti žalovanému P. U. O., bytom F. XX, XXX XX Ž. A. M., zastúpenému JUDr. Samuelom Baránikom, advokátom so sídlom Podjavorinskej 7, 811 03 Bratislava, o odstránenie neoprávnenej stavby a iné, vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 9 C 184/2014, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. septembra 2017 sp. zn. 16 Co 436/2016 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. septembra 2017 sp. zn. 16 Co 436/2016 z r u š u j e a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žiar nad Hronom (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 4. mája 2016 č. k. 9 C 184/2014-177 žalobu zamietol a žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania. Uviedol, že žalobca sa podanou žalobou domáhal uloženia povinnosti žalovanému na vlastné náklady odstrániť neoprávnenú stavbu s pevným základom postavenú na časti spoločnej nehnuteľnosti a zároveň žiadal uložiť žalovanému povinnosť uviesť do pôvodného stavu časť spoločnej nehnuteľnosti. Súd prvej inštancie poukázal na skutočnosť, že spolu so žalobou vo veci samej podal žalobca aj návrh na nariadenie predbežného opatrenia s tým, aby súd zakázal žalovanému zasahovať do vlastníckeho práva k časti spoločnej nehnuteľnosti v podobe akýchkoľvek terénnych úprav alebo vykonávania a pokračovania v stavebnej činnosti. Uviedol, že o predbežnom opatrení súd rozhodol tak, že návrhu vyhovel. Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením z 24. marca 2015 sp. zn. 13 Co 211/2015 rozhodnutie o nariadení predbežného opatrenia zmenil tak, že návrh zamietol z dôvodu, že formulovaný petit nie je určitý a teda aj nevykonateľný, nakoľko presne neuvádza, v ktorej konkrétnej časti spoločnej nehnuteľnosti sa má žalovaný zdržať zásahov do nehnuteľností; zároveň konštatoval, že ak sa žalobca domáha nároku k časti nehnuteľnosti, musí presne vymedziť, ktorej konkrétnej časti tak, aby predmetné rozhodnutie bolo určité a vykonateľné. K takto neurčenému petitu, neurčito vymedzenej časti nehnuteľnosti, teda žalobca

nemohol osvedčiť ani nárok vo veci samej a teda ani naliehavú potrebu upraviť pomery účastníkov. Vzhľadom na uvedený právny názor nadriadeného súdu, súd prvej inštancie návrh žalobcu vo veci samej zamietol. Žalobca podľa neho nepreukázal, z akej časti spoločnej nehnuteľnosti by mal žalovaný odstrániť podľa jeho tvrdenia neoprávnenú stavbu a ani ktorú konkrétnu časť spoločnej nehnuteľnosti by mal reálne žalovaný uviesť do pôvodného stavu. Ďalej uviedol, že žalobca v priebehu konania nepodal ani prípadný návrh na zmenu návrhu (s predloženým geometrickým plánom), ani iným spôsobom nešpecifikoval svoje nároky. Aj v zmysle jeho prednesov na pojednávaní (už potom, čo mu bol známy právny názor nadriadeného súdu) je podľa súdu prvej inštancie nepochybné, že zotrval na pôvodne podanom návrhu. Súd prvej inštancie na záver poukázal na právny názor nadriadeného súdu, že vzhľadom na uvedené skutočnosti žalobca nemohol osvedčiť ani nárok vo veci samej a s poukazom na hospodárnosť konania preto nevykonával ďalšie dokazovanie.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 28. septembra 2017 sp. zn. 16 Co 436/2016 na odvolanie žalobcu zmenu žaloby neprípustil; napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny (§ 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku, ďalej tiež „CSP“); žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu. V odôvodnení uviedol, že žalobu nemožno v odvolacom konaní meniť a umožnenie zmeny žaloby v tomto štádiu konania by malo za následok zrušenie rozhodnutia a vrátenie veci na opätovné prejednanie. Takýto postup by podľa odvolacieho súdu odporoval základnému účelu civilného sporového konania. Vzhľadom na tieto skutočnosti odvolací súd zmenu žaloby neprípustil. Odvolací súd konštatoval, že sa nestotožňuje s právnym názorom súdu prvej inštancie, podľa ktorého procesným následkom nevykonateľnosti v žalobe navrhovaného petitu, t.j. návrhu, ako má súd rozhodnúť, má byť jej zamietnutie. Je toho názoru, že nevykonateľnosť výroku rozsudku ako dôsledok vadného žalobného petitu neznamená jeho rozpor s hmotným právom, ale vadu žaloby spočívajúcu v nepresnosti, neurčitosti alebo nezrozumiteľnosti žalobného petitu. Napriek tomu odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vo výroku vecne správny z dôvodu, že žalobca nie je v konaní aktívne legitimovaný na podanie žaloby o odstránenie neoprávnenej stavby a na uloženie povinnosti žalovanému uviesť do pôvodného stavu určitú časť nehnuteľnosti. Dodal, že k uvedenému právnemu posúdeniu aktívnej legitimácie žalobcu v konaní sa v priebehu konania pred súdom prvej inštancie vyjadrili obe strany, nakoľko žalovaný od počiatku aktívnu legitimáciu žalobcu namietal, nejde teda podľa neho o právne posúdenie, ktoré by bolo pre strany sporu dosiaľ neznáme, a ktoré malo za následok vydanie prekvapivého rozhodnutia.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca z dôvodov podľa § 420 písm. f/ CSP, pretože odvolací súd mu nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, keď odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny z dôvodu, že žalobca nie je v konaní aktívne legitimovaný na podanie žaloby o odstránenie neoprávnenej stavby a uloženie povinnosti žalovanému uviesť do pôvodného stavu určitú časť nehnuteľnosti, pričom nedal žalobcovi možnosť sa k takému právnemu posúdeniu vyjadriť. Odvolací súd podľa neho rozhodol v rozpore so zásadou dvojinstančnosti, pretože znemožnil žalobcovi uplatnenie práva domáhať sa riadnym opravným prostriedkom preskúmania skutkových tvrdení a právnych záverov prvýkrát použitých až v konečnom rozsudku odvolacieho súdu. Žalobca má za to, že došlo k vydaniu prekvapivého rozhodnutia, čo je nepochybne v rozpore s princípom predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý sa považuje za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

4. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu žalobcu poukázal na skutočnosť, že žalovaný námietku aktívnej legitimácie žalobcu uplatnil už vo vyjadrení k žalobe, pričom súd prvej inštancie toto vyjadrenie žalobcovi obratom doručil, teda vytvoril mu priestor, aby zaujal stanovisko k námietke nedostatku aktívnej legitimácie, ktorú podal žalovaný. S ohľadom na túto skutočnosť žalobcom namietaný postup odvolacieho súdu nie je taký, ktorý by mal znaky relevantné podľa § 420 písm. f/ CSP a zakladal by prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Preto navrhol, aby dovolací súd uznesením dovolanie žalobcu odmietol a priznal žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že

dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre to, aby uskutočnil meritórny dovolací prieskum napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale i dôvodné.

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 357/2015, 4 Cdo 1176/2015, 5 Cdo 255/2014, 8 Cdo 400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

7. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3 ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014).

8. Naďalej je tiež plne opodstatnené konštatovanie, že ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte odkazuje v zátvorke na „ÚS“, ide o odkaz na rozhodnutie ústavného súdu príslušnej spisovej značky)].

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

10. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

12. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP).

V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

13. Žalobca prípustnosť podaného dovolania vyvodzuje z § 420 písm. f/ CSP a svoju argumentáciu o existencii vady v zmysle § 420 f/ CSP založil na tvrdení, že odvolací súd svoje rozhodnutie založil na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, ku ktorým sa nemal možnosť vyjadriť a mal za to, že postup odvolacieho súdu je potrebné hodnotiť ako vydanie tzv. prekvapivého rozhodnutia.

14. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

15. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

16. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pod nesprávnym procesným postupom súdu treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa znemožnila strane realizácia tých procesných práv, ktoré majú slúžiť na ochranu a obranu jej práv a záujmov v tom-ktorom konaní, pričom miera tohto porušenia bude znamenať nespravodlivý súdny proces.

17. Civilný sporový poriadok v ustanovení § 382 ustanovuje, že ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadрили.

18. Vyššie citované ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

19. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné.

20. Odvolací súd v rozsudku napadnutom dovolaním žalobcom v bode 22. dôvodil, že sa nestotožňuje s právnym názorom súdu prvej inštancie, podľa ktorého procesným následkom nevykonateľnosti v žalobe navrhovaného petitu, t.j. návrhu ako má súd rozhodnúť, má byť jej zamietnutie. Nevykonateľnosť výroku rozsudku ako dôsledok vadného žalobného petitu neznamená podľa odvolacieho súdu jeho

rozpor s hmotným právom, ale vadu žaloby spočívajúcu v nepresnosti, neurčitosti alebo nezrozumiteľnosti žalobného petitu. V bode 23 svojho rozhodnutia odvolací súd uviedol, že potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vo výroku vecne správny z dôvodu, že žalobca nie je v konaní aktívne legítimovaným na podanie žaloby o odstránenie neoprávnenej stavby a na uloženie povinnosti žalovanému viesť do pôvodného stavu určitú časť nehnuteľnosti. Odvolací súd však nezoznamil strany so svojím odlišným právnym názorom a nedal im príležitosť sa k tomuto názoru vyjadriť. Súd prvej inštancie sa nedostatkom aktívnej vecnej legítimácie vo svojom rozhodnutí nezaoberal, len stroho uviedol, že žalovaný vo svojom vyjadrení k žalobe poukazoval na nedostatok aktívnej legítimácie žalobcu. Strany tak nevedeli, že odvolací súd bude na vec nazerať inak a nemohli tomu prispôbiť svoje právne a skutkové námietky. Na tom nemení nič skutočnosť, že žalovaný na nedostatok vecnej legítimácie poukázal vo vyjadrení k žalobe ako aj na pojednávaní pred súdom prvej inštancie 4. mája 2016. Výzva odvolacieho súdu podľa § 382 CSP je potrebná vždy, keď odvolací súd dospeje k záveru, že nárok treba posúdiť podľa celkom iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, alebo síce podľa toho istého právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, ale podľa iného ustanovenia za súčasného splnenia podmienky, že toto iné zákonné ustanovenie je pre rozhodnutie veci rozhodujúce. Súd prvej inštancie nedostatok aktívnej vecnej legítimácie nepovažoval za rozhodujúci pre rozhodnutie a nezaoberal sa touto námietkou.

21. Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníkov konania v zmysle § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“; odo dňa účinnosti CSP § 382 CSP), aby sa vyjadril k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

22. Dovolací súd uzatvára, že odvolací súd bez doručenia výzvy stranám sporu, teda bez splnenia osobitného druhu tzv. manudukčnej povinnosti založil svoje rozhodnutie na iných, nových právnych dôvodoch než súd prvej inštancie a takýmto nesprávnym postupom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a znemožneniu práva procesnej strany, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

23. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené a ďalej sa s vecnou stránkou dovolania nezaoberal. So zreteľom na to dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP v spojení s § 450 CSP).

24. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

25. V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne znovu o trovačch pôvodného konania a o trovačch dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

26. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.